

2025-03-31

dnr 5.2.2- 2025-244

Naturvårdsverket

registrator@naturvardsverket.seKopia: espoo@naturvardsverket.se

Yttrande avseende underrättelse, enligt artikel 10 i protokoll om strategiska miljöbedömningar till konventionen om miljökonsekvensbeskrivningar i ett gränsöverskridande sammanhang (Esbokonventionen), om detaljplan "Arctio" i Torneå kommun, Finland

Ärende nr: NV-00594-25

Sametinget i Sverige är både en statlig myndighet och ett folkvalt samiskt parlament med syfte att förbättra de svenska samernas möjligheter som ursprungsfolk att bevara och utveckla sin kultur. Sametingets uppgift är att medverka i samhällsplaneringen och bevaka att samiska behov beaktas, däribland renskötselns intressen, vid nyttjandet av mark och vatten.

Ärendet

Sverige har blivit underrättade av Finlands miljöcentral, kontaktpunkt för Esbokonventionen och protokollet, om Torneå kommuns förslag till detaljplan för verksamhetsområde öster om stålverket Outokumpu i stadsdelen Röyttä inom Torneå stad. Detaljplanen ska möjliggöra för industri och energi-produktion, inklusive byggande av en småskalig modulär kärnkraftsreaktor (SMR) samt bland annat produktion av drivmedel, kemikalier och förädling av metaller. Sametinget har fått möjlighet att lämna synpunkter på programmet för deltagande och bedömning till detaljplanen.

Sametingets synpunkter

Planområdet ligger knappt 3 km från svenska gränsen och Liehittäjä samebys renskötsel kan påverkas av verksamheten. Renar störs av olika typer av infrastruktur och mänsklig aktivitet på ett avstånd upp till 12 km.

Sametinget har ingen expertkompetens inom kärnkraftsområdet men den samiska kulturen med renskötsel och andra samiska näringar blev starkt påverkade av kärnkraftverkets, i Tjernobyl, haveri 1986. Även om kärnkraftsreaktorn som planeras är i mindre skala anser Sametinget att renskötsel i Sverige ska beaktas och beskrivas samt vad bolaget ska göra för att mildra eventuella skadorna, för den samiska kulturen med renskötsel och andra samiska näringar, vid en eventuell olycka som ett haveri kan medföra.

Sametinget anser att det finns behov av en miljökonsekvensbeskrivning för den gränsnära renskötseln och ett behov av att Sverige medverkar i den fortsatta miljöbedömningsprocessen. Sametinget har riktlinjer hur samråd och framtagande av miljökonsekvensbeskrivning i förhållande till samisk markanvändning.

Inflytande och samråd

Berörd sameby har rätt till inflytande och ska ha möjlighet att påverka besluten när mark inom det samiska traditionella området berörs. Verksamhetsutövaren ska ha dialog direkt med berörda samer om planerade exploateringar. Detta innebär att:

- Samrådet sker i ett tidigt skede.
- Berörd sameby ska få så mycket information om åtgärden att de kan fatta ett informerat beslut om projektet och om de så önskar lämna sitt "fritt och informerade samtycke".
- Berörd sameby ska ges möjlighet till ett effektivt deltagande och ett faktiskt inflytande. För att nå ett effektivt deltagande avses; tidsaspekten, ekonomiska resurser och att inga andra faktorer redan låst förutsättningarna.

Miljökonsekvensbeskrivningens (MKB) avgränsning avseende samisk markanvändning

Det är viktigt att berörd sameby kommer in i ett tidigt skede i arbetet med att ta fram en MKB för att kunna förmedla sina kunskaper och syn på den planerade verksamheten. Den som avser att uppföra vindkraft ska enligt kunskapskravet i miljöbalken och miljöbedömningsförordningen se till att miljökonsekvensbeskrivningen tas fram med den sakkunskap som krävs. Verksamhetsutövaren behöver därmed ha god kännedom om samiska förhållanden och renskötseln som bedrivs i området. Det finns krav i lagstiftningen på att flera olika dimensioner ska belysas i miljökonsekvensbeskrivningen, både avseende landskap, kulturarv, hälsa och miljö.

Sametinget anser att Akwé: Kons riktlinjer ska tillämpas för att förebygga och mildra negativ påverkan på den samiska kulturen samt för att bidra till att uppnå respekt för traditionell kunskap och sedvanebruk som är fastställda i artikel 8j och 10c i Konventionen om biologisk mångfald. Riktlinjer är avsedda att ge vägledning för parter och regeringar i införlivandet av kulturella, miljömässiga och sociala hänsynstagande av urfolk i nya och befintliga processer för konsekvensbeskrivningar. Vi rekommenderar en vägledning för hur samisk markanvändning integreras i MKB-processen: <https://www.sametinget.se/4175>

I en MKB/rennäringsanalys ska bland annat följande beskrivas:

- Hur, när och var renskötsel bedrivs i det aktuella området
- Vilken funktion området har för renskötseln
- Samlad bedömning av vilka konsekvenser som kan uppstå för renskötseln inom berörd sameby samt påverkan på samebyns funktionella samband
- Kumulativa, permanenta, tillfälliga, sociala och kulturella effekter
- Redogöra för berörda riksintressen
- Redovisa förebyggande och skadelindrande åtgärder som vidtas för att minimera störningar på renskötseln
- Redovisa aktuell samt förutsägbar intrångsbild för berörd sameby

- Eventuell påverkan på angränsande samebyar
- Redovisa vad som framkommit i samrådet med berörd sameby

I Sametingets yttrande har enhetschef Eli Larsdotter beslutat efter föredragning av samhällsplanerare Anne Walkeapää, avdelning samiska näringar